

فرهنگ نوین مهاد

نویسنده:
علیرضا زواره

www.ketab.ir

فهرست فیبا

سر شناسه	زواره، علیرضا، ۱۳۳۶-
عنوان و نام پدیدآورنده	فرهنگ نوین جهادی/ نویسنده علیرضا زواره.
مشخصات نشر	تهران: علم نو، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۳۶۸ ص: جدول، نمودار.
شابک	۸۰۰۰۰ ریال: ۹-۴-۹۱۴۳۸-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۳۶۵ - ۳۶۸.
موضوع	خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب اسلامی و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ -
موضوع	۱۳۶۸ - نظریه درباره جهاد
موضوع	خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - نظریه درباره جهاد
موضوع	ایران. وزارت جهاد کشاورزی
موضوع	جهاد
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰ ۴۹۹/۱۹۶ BR
رده‌بندی دیویی	۳۷۷/۳۹۷:
شماره کتاب‌شناسی ملی	۲۶۲۱۹۴۶:

ناشر: علم نو

نام کتاب: فرهنگ نوین جهادی

نویسنده: علیرضا زواره

ویراستار ادبی: محمدرضا محمدیوسفی

طراح و صفحه‌آرا: ولی آجورلو

حروفچین: لیلا یوسفی، شیرین میرزایی

چاپ: اول، ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ گل آذین

قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹-۴-۹۱۴۳۸-۶۰۰-۹۷۸

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، خیابان شهید وحید نظری،
بن‌بست فرزانه، شماره ۷، واحد ۳، تلفن: ۶۶۴۱۹۲۷۶

فهرست

۱۷		مقدمه
۱۹		چکیده
۲۱		پیش گفتار
۲۳		اولین پیام امام خمینی (ره) مبنی بر تشکیل جهاد سازندگی
۲۵		فرهنگ چیست؟
۳۰		ویژگی‌های فرهنگ
۳۳		فرهنگ سازمانی
۳۵		کارکرد فرهنگ
۳۸		نشانه‌های فرهنگ جهادی
۵۱		مدیریت فرهنگ سازمانی
۵۵		انواع فرهنگ‌های سازمانی از منظر اسلام
۵۶		فرهنگ سازمانی ایثار
۶۶		فرهنگ ایثار در جهادی
۶۷		اهمیت و گستردگی فرهنگ جهادی
۶۸		ابعاد معنوی فرهنگ ایثار
۷۰		ضرورت و شکل‌گیری جهاد و فرهنگ جهادی
۷۳		فرهنگ جهادی؛ طریقتی نوین
۷۴		فرهنگ جهادی
۷۶		تعریف فرهنگ جهادی
۷۹		ضرورت ایجاد نهادهای جدید
۸۰		ضرورت شکل‌گیری جهاد و فرهنگ جهادی
۸۱		نقش فرهنگ جهاد سازندگی در جامعه
۹۰		تبیین جهاد سازندگی
۹۱		ویژگیها و معیار فرهنگی
۹۸		فرهنگ سازمانی پویایی جهاد، در تعارض با قانون‌گرایی یا در تکمیل یکدیگر
۱۰۲		عناصر فرهنگ سازمانی جهاد (۶۰ عامل مهم)
۱۰۳		خودشناسی
۱۰۵		خدامحوری
۱۰۸		مردم‌محوری
۱۱۳		تقوی‌محوری
۱۱۵		علم‌محوری
۱۱۹		قانون‌محوری

۱۲۱		اد با نفس و خودسازی
۱۲۴		هزیستی
۱۲۷		لت محوری
۱۲۹		یت محوری
۱۳۲		ش محوری
۱۳۷		تمرار و پویایی
۱۴۰		لاقیت و نوآوری
۱۴۳		ودباوری و اعتماد به نفس
۱۴۶		ن محوری
۱۴۹		سطاف پذیری
۱۵۰		سک پذیری
۱۵۲		شق به خدمت
۱۵۵		پداری و استقامت
۱۵۷		بایسته سالاری
۱۶۰		عتماد متقابل
۱۶۱		رهیز از بروکراسی
۱۶۵		تقدپذیری
۱۶۸		فویض اختیار
۱۷۲		سیاست مداری
۱۷۵		ندبیرمداری
۱۷۸		ینار و گذشت
۱۸۲		سرعت عمل بالا
۱۸۳		خودکفایی و خوداتکایی
۱۸۵		تواضع و فروتنی
۱۸۷		کار به عنوان ادای تکلیف
۱۸۹		تعدد وظایف
۱۹۰		سعه صدر و تحمل پذیری
۱۹۲		اعتقاد به اصل همه با هم
۱۹۶		امر به معروف و نهی از منکر (نظام پیشنهادات)
۱۹۸		انضباط اقتصادی (جلوگیری از حیف و میل بیت المال)
۱۹۹		قاطعیت همراه با مدارا (سازش ناپذیری)
۲۰۲		وجدان کاری
۲۰۴		انضباط اجتماعی
۲۰۶		وفای به عهد
۲۰۸		صداقت و اخلاص در عمل
۲۰۹		آگاهی و دانش (تخصص همراه با تعهد و تجربه)
۲۱۱		نظام پاداش (تشویق و تنبیه)
۲۱۳		مشورت خواهی (مدیریت مشارکتی)
۲۱۵		حمایت مدیریت
۲۱۸		حفظ ارزش ها (تعظیم شعائر مذهبی و ملی)
۲۲۰		بخشش و گذشت

۲۲۲	ارزیابی و ارزشیابی
۲۲۴	استفاده از فرصتها
۲۲۹	خدمت به مردم
۲۳۳	الگو و سمبل بودن
۲۳۵	تحول پذیری
۲۳۸	محرومیت زدایی (فقر زدایی)
۲۴۰	آزادی خواهی و استقلال طلبی
۲۴۱	مدیریت بر قلوب
۲۴۴	آینده نگری و دور اندیشی
۲۴۶	نقش آفرینی
۲۴۷	جوان گرایی
۲۴۹	صرفه جویی در اموال عمومی
۲۵۳	علل و عوامل آسیب پذیری فرهنگ جهادی
۲۵۴	انواع آسیب های در کمن جهاد
۲۵۵	نتایج سهل انگاریها و آسیب های به فرهنگ جهادی
۲۵۶	چالشها و علل و عوامل انحطاط فرهنگ جهادی
۲۵۶	عوامل اثرگذار بر فرهنگ جهادی
۲۵۸	موانع فردی
۲۵۹	موانع اجتماعی
۲۵۹	موانع سازمانی
۲۶۱	راهکارهای استمرار و پویایی فرهنگ جهادی
۲۶۲	راهکارهای جلوگیری از آسیب پذیری فرهنگ جهادی از منظر امام خمینی (ره)
۲۶۴	راهکارهای جلوگیری از آسیب پذیری فرهنگ جهادی از منظر مقام معظم رهبری
۲۶۷	رهنمودهای مقام معظم رهبری در هفته جهاد کشاورزی سال ۸۲
۲۶۹	راهکارهای تجزیه شده جهت استمرار فرهنگ جهادی
۲۷۱	خلاصه و نتیجه گیری
۲۷۳	آخرین پیام امام خمینی (ره) به مسئولان و اعضای جهاد سازندگی
۲۷۴	مقالات
۲۷۵	بازشناسی مفهومی و مبانی اعتقادی فرهنگ و مدیریت جهادی
۳۰۳	بررسی راهکارهای تعمیق و تعمیم فرهنگ و مدیریت جهادی
۳۱۷	الگوهای موفق مدیریتی در فرهنگ و مدیریت جهادی
۳۳۱	فرهنگ و مدیریت جهادی در آئینه و اندیشه امام و رهبری
۳۴۹	آسیب شناسی و ارزیابی فرهنگ و مدیریت جهادی
۳۶۵	فهرست منابع

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ

سوره سبا، آیه ۴۶

جهاد شمایل دنیای آزادی و استقلال در عرصه کار و تلاش و پیکار علیه فقر و تنگدستی و رذالت و ذلت است.

امام خمینی (قدس سره الشریف)

امروز وجود جهاد در کشور محسوس است و اگر خدای ناکرده این نهاد نباشد یا ضعیف شود، خلأ آن هم محسوس خواهد شد.

امام خمینی (قدس سره الشریف)

راه اصلاح یک مملکتی (اصلاح) فرهنگ آن مملکت است، اصلاح باید از فرهنگ شروع شود.

امام خمینی (قدس سره الشریف)

به برکت انقلاب اسلامی همه تلاشها سرعت و کارایی مضاعفی پیدا کرد. آنچه انقلاب اسلامی به مردم ما داد، فرهنگ جهادی بود در همه صحنه‌ها.

امام خمینی (قدس سره الشریف)

ایمان

با کار خود بخشند بر دل شور و شادی
هیچ آرزویی جز رضای حق ندارند
بستند ره بر دشمنان ملک ایران
بی سگرانی راد و سنگرساز بودند
در عرصه مجنون صف دشمن شکستند
بر آب راهی بها پل بعثت گشودند
باشند پیش مردم ایران سرافراز
بی سگرانی راد و سنگرساز بودند
شاهد بر این معنی شهیدان جهاد است
با کار خود بخشند بر دل شور و شادی

سازندگی کار جهاد است و جهادی
در پهنه کشور جهادی ها بکارند
وقت دفاع از ملک و دیار بایغ ایمان
در جبهه با رزمندگان دم ساز بودند
با نام خیبر پل میان هور بستند
دریادلان موج چون ارونند بودند
چون حق بود راضی از این مردان جانباز
در جبهه با رزمندگان دم ساز بودند
شرح فداکاری این خوبان زیاد است
سازندگی کار جهاد است و جهادی

استاد مصفا لاهوتی

۱۰۰

الحمد لله الذي عرفنا بهذا ما كنا لنحققه إلا أن عرفنا الله

[illegible]

بسمتعالی

الحمد لله الذی هدانا لهذا و ما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله.

مجموعه (فرهنگ سازمانی جهاد) که به همت و کوشش جهادگر توانا و سنگر سازی بی سنگر و خدمتگزاری جدی در سامان دادن به جهاد سازندگی و ایستادگی و محکم در تبعیت از فرهنگ اصیل جهاد که همان فرهنگ اسلام ناب محمدی که همان خواسته بزرگ امام راحل رضوان اله تعالی علیه در بدو انقلاب است (یعنی جناب دکتر علی رضا زواره‌ای) تنظیم شده مطالعه کردم. حقاً آنچه در فهرست و متن نوشته‌هاست این مجموعه است همان تجسم جهاد سازندگی و نشانه‌ای از درک و فهم حقیقت انقلاب است. گمان نمی‌کنم که بهتر از این بتوان حقیقت و جوهر جهاد و جهادی بودن را مجسم و مبرهن نمود که ایشان به تمام زوایای آن قلم زده‌اند و کاملاً می‌توان ادعا کرد که اگر این کشور و یا هر کشوری بخواهد از ناتوانی به توانایی برسد باید این مسیر را طی کند چه آنکه هدایت اصلی بر این دلالت‌ها که به سوی سازندگی است از انسانی است که با روح عرفان و خدانشناسی خود انقلابی را در جهان و در اسلام و ایران ایجاد نمود و لذا می‌توان باور نمود که بقا و توان امروز ایران به دنبال همان حرکات جهادی و مردمی که اول انقلاب (که هنوز جنگی نبود) به پا خاست و مردم همراه با وزارت جهاد سازندگی که به روستاها و مناطق محروم رفتند و با تمام وجودشان در خدمت مردم بودند و به مشکلات مردم رسیدند و بالاخره بعد از جنگ تحمیلی هم همین مردم در همین نهاد مردمی و جهادگر به خدمت مبارزان رفت تا آنجا که ملقب به لقب سنگر ساز بی سنگر (که خود در عالم نمونه است) شد و امید آنکه عزیزان جهادگر کماکان در هر جا هستند جهادگر باشند و انتظار روزی را داریم که ملت، همگان جهادگر و در خدمت محرومان ایران بلکه جهان باشند والسلام.

مقدمه

جهاد سازندگی شجرهای بود که خود به دست خویش کاشته و خود به باغبانی آن نشسته بود. جهاد سازندگی فرزندی سخن او بود و صورت محقق همان عشقی که به محرومان و مظلومان گم گشته دیار فراموشی داشت و جلوه مجسم آرمان مقدس او برای دستیابی به استقلال، مبارزه با فقر و تنگدستی این ویرانه‌ای که بوف نور شاهنشاهی در آشیان ساخته بود.

جهاد سازندگی جلوه‌ای دیگر بود از قیام عظیم این امتی که در فرد امام مظهریت یافته بود. برای نجات بشر شوربخت امروز از غرقاب جاهلیتی دیگر، جاهلیتی که بنیان خویش را بر استضعاف محرومان مغضوب سلاطین نهاده است. سلاطین نقابداری که چهره حقیقی خویش را در بین نقاب موجه اعلامیه حقوق بشر پنهان داشتند. جهاد سازندگی صورتی دیگر از تفسیر این آیه مبارکه بود که «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ» آیتی که بیش از همه در خود امام امت تحقق یافته بود. این روح بزرگ او بود که در تن امت منقش شد و خیل جوانان را به روستاها گسیل داشت تا نهال امید را در خاک دلها بنشانند و بذر استقلال را در همه مزارع بیفشانند. این روح قیام بود که بی‌خستگی، بیابانها را پیمود، بر قله‌ها صعود کرد، از رودخانه‌ها گذشت و محرومان را حتی در آن سوی کوههای بشارگرد در آشیانه با دیانت و آنان را به تقدیر با کرامت این امت بزرگ پیوند زد؛ امتی که بدون شک در طریق استقلال و نفی غرب و شرق علمدار جهان فرداست.

جهاد سازندگی مظهر همه تلاش یک امت بود برای در کف گرفتن سرنوشت خویش؛ یک حرکت بزرگ جمعی که به صفت خلوص و اخلاص تعریف می‌شد و بر همین قیاس بود که از پس همه تلاشهای صادقانه صبغه جهاد یافت و هر تلاش خالصانه ثمربخش «جهادی» نام گرفت. نام جهادی، یادآور انسانهایی شد که در طریق یک هجرت باطنی به سوی قبله از صخره‌های سنگر خودپرستی گذشته و قدم به دشت‌های سرسبز ایثار و شهادت نهاده بودند.

چکیده

بیش از یک ربع قرن از عمر پربرکت و انسان ساز نهاد انقلابی جهاد که در سال ۵۸ با فرمان حضرت امام (ره) به صورت خود جوش تشکیل شد می گذرد. نهادهی که با یک اشاره انگشت یدالهی آن کاروان سالار عشق به خدمت و ایثار همچون قله آتشفشان در هم خروشید و هزاران هزار انسانهای وارسته عاشق خدمت را همچون دریایی مواج و پرتلاطم به سوی ساحل نجات بخش انسانیت در جهت رفع ظلم و رفع محرومیت و زدودن غبار غم از چهره مظلوم ترین و محروم ترین و محبوب ترین بندگان خدا یعنی روستاییان که در تمامی صحنه ها و عرصه های نیاز، در صف مقدم مبارزه انقلاب اسلامی علیه ظلم و بیداد بودند رهنمون کرد. این خیل عظیم انسانهای عاشق خدمت از پیر و جوان، زن و مرد، شهری و روستایی، دانشگاهی و بازاری و ... که با یک اشاره امام (ره)، آن پیر و مراد خود، سر از پا نشناخته و راهی عرصه پیکار و جهاد و تلاش علیه فقر و فلاکت شدند و علاوه بر ساختن زندگی و آباد کردن روستاها انسانهای وارسته و والامقام و ایثارگر و سخاوت طلبی را ساختند که با حضور در عرصه جنگ و دفاع مقدس آن حماسه های بزرگ و باور نکردنی را آفریدند که دنیا نه قبل از آن و نه بعد از آن چنین حماسه هایی را به خود ندیده بود تا جایی که مال سنگر سازان بی سنگر را از آن پیر فرزانه به خود اختصاص دادند. از آن جا که به گزارش خبرگزاری لوموند، آنها به مرگ لبخند می زدند و مرگ را به تمسخر می گرفتند و از همه اینها بالاتر سازندگان فرهنگ عظیم جهادی به عنوان یک فرهنگ سازمانی برتر و نوین در داخل و خارج از کشور شدند.

آری آنها بنیان گذاران فرهنگ سازمانی جهاد به عنوان فرهنگ مدیریت نوین شدند.

لذا سال های زیادی آرزو داشتم این امکان فراهم شود تا بتوانم به سم خود در تدوین و تبیین این فرهنگ قدمی، هرچند کوچک و ناچیز، بردارم.

از سال ۸۰ به جمع آوری منابع پرداختم. در سال ۸۱ و ۸۲ طی ۲۰ شماره مقالات مدیریتی رهنمون به تشریح و تعریف اولیه مبانی و ویژگی های آن تحت عنوان عوامل مدیریت ارزشی پرداختم.

در سال ۸۳ این مقالات را تحت عنوان مقاله‌ای به نام مبانی اعتقادی فرهنگ سازمانی جهادی به همایش علمی فرهنگی جهادی در استان خراسان ارائه ادم که بعد از اصلاحاتی پذیرفته شد و سپس مقاله را به تعدادی از دوستان جهت مطالعه و بهره‌برداری و بیان نظرات اصلاحی ارائه نمودم که مورد تأیید و تشویق آنها قرار گرفت و تشویق دوستان باعث شد سرفصلهای آن را جهت دریافت نظرات بیشتر و بهتر به همایش تدوین تاریخ جنگ جهاد تهران در زمستان ۸۳ ارائه نمایم و سپس با دریافت دیدگاه تعدادی از دوستان و علاقه‌مندان در ایام تعطیلات اول سال ۸۴ طی ۸ روز در سفری که برای زیارت به مشهد مقدس داشتم به تکمیل اولیه آن پرداختم و در بررسی مجدد به تکمیل ثانوی پرداختم.

در همین فرصت دروس مقصود دیگری به پایان رسید و باید نسبت به انتخاب موضوع پایان نامه (تز دکتری) اقدام می‌کردم، که با مشورت استاد به این نتیجه رسیدم که بررسی فرهنگ سازمانی جهاد را به عنوان موضوع پایان نامه قرار دهم که مجدداً به بررسی و تکمیل نهایی آن پرداختم و در این مرحله گذشته از استفاده از منابع مکتوب، از خاطرات شفاهی و یادداشتهای شخصی و آنچه که حقیر از دورانیهای اولیه جهاد و جنگ خود از نزدیک و بلاواسطه ناظر و شاهد آن بودم نیز استفاده نمودم. و این یادداشتهای ناچیز را نملخی است که به پیشگاه حضرت حق تعالی و امام خمینی بنیان گذار این فرهنگ غنی و انسان‌ساز و شهیدان سرافراز سنگرساز بی‌سنگر و به همه کسانی که خود از سازندگان این فرهنگ ارزشی بوده و هستند و به تمامی علاقه‌مندان به این فرهنگ تقدیم می‌نمایم. ان شاء الله با ارشادات و انتقادات و پیشنهادات خود در جهت رفع نقایص و معایب این نوشتار و تکمیل آن، این حقیر را از راهنماییهای خود بهره‌مند فرموده و در اجر و ثواب اخروی آن در پیشگاه امام و شهدا بهره‌مند شوید.

پیش‌گفتار

پروورش یافتگان مکتب الهی فرهنگ جهادی که در کوران حوادث در عرصه‌های تلاش و سازندگی خود را یافته و خود را در محضر حضرت دوست جلّ و علی می‌دیدند و به جلوه‌هایی از نشانه‌ها و آیت‌های الهی و تجلیگاه حق مبدل شده بودند و در میان جمع بودند و وجودشان جای دیگر بود. به قول شاعر که می‌گوید:

هرگز حدیث حاضر و غایب شنیده‌ای

من در میان جمع و دلم جای دیگر است

آنها در میان دوستان و اغیار به مثابه زنبور عسل بودند؛ بی‌ضرر و پرفایده و کم‌هزینه، متواضع و ساده و قانع و بی‌آلایش، ساده‌پوش و ساده‌خور و ساده‌منش. زنبور عسل با تولید عسل به عنوان یک تولیدکننده غذایی برتر که به عنوان مصفا‌ترین و بهترین غذاهای دنیاست هم خود تغذیه می‌کنند و هم به هم نوعان خود از کوچک و بزرگ می‌دهند و هم انسانها از آن به عنوان غذا و دوا استفاده می‌کنند.

زنبور عسل هم نوش دارد و هم نیش. نیش او هم مفید است و اثر و خاصیت درمانی دارد.

تربیت‌یافتگان مکتب فرهنگ جهادی هم نوش دارند و هم نیش.

نوش آنها خدمات خالصانه‌ای است که در تمامی عرصه‌های نیاز و در ابعاد مختلف به نیازمندان آن خدمت بدون هیچ‌گونه چشم داشت و انتظاری ارائه می‌دهند و آنجا که نیاز باشد از باب اصلاحی و درمانی نیشی می‌زنند و به عنوان پادزهری علیه مواد فاسدکننده عمل می‌کنند و سموم فاسدکننده اخلاقی را، در وجود افراد مورد نیاز، خنثی می‌کنند و بیشتر جنبه تربیتی و اصلاحی و پیشگیری و درمانی دارند و با دفع مفاسد فردی و اخلاقی و سازمانی افراد نوش و نیش آنها جنبه خیر و صلاح و اصلاح افراد را دربر می‌گیرد.

نوش آنها مداوم و مستمر است؛ ولی نیش آنها موردی و در مواقع اضطرار و ضروری است.

آنها بدیها را با خوبی و آرامش و سکوت جواب می‌دهند و با نوش جبران می‌کنند. مگر آنکه خوبی دیگر اثرگذار و اثربخش نباشد. آن گاه راهی جز تلخی داروی نیش نیست و بیمار اخلاقی باید در جهت اصلاح و بهبود خود ناچار تلخی داروی نیش را بچشد که می‌چشد.

نوش و نیش یعنی جاذبه و دافعه که لازم و ملزوم یکدیگرند و لازمه کار هر انسانی است و باید افراط و تفریط در آنها نباشد و در حد متعادل و در جای مناسب خودش استفاده گردد. به قول شهید بهشتی، جاذبه در حد اعلی و دافعه در حد ضرورت. نوش یعنی جاذبه در حد اعلی به عنوان ابزاری جهت ساختن انسانها و نیش یعنی دافعه در حد ضرورت که جنبه اصلاحی و درمانی دارد و نتیجه آن همان ساختن انسانها با ابزار و روش دیگری است.